

บทที่ 3

ส่วนควบ เครื่องอุปกรณ์ คอกผล

1. คำถาม ส่วนควบของทรัพย์สินคืออะไร

แนวคำตอบ ส่วนควบของทรัพย์สิน ตามมาตรา 107 ก็ส่วนซึ่งว่าโดยสภาพแห่งทรัพย์สิน หรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ย่อมเป็นสารสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจจะแยกจากกันได้ นอกจากทำลาย หรือทำบุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง

จากวิเคราะห์ศัพท์นี้ จะเห็นได้ว่า ส่วนควบของทรัพย์สินจะต้องเป็นสารสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินตั้งแต่สองส่วนขึ้นไป มีสภาพเคยอยู่ห่างจากกันมาก่อน จะเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ จะเป็นเจ้าของเดียวกันหรือต่างเจ้าของก็ได้ และจะมีทรัพย์สินประธานหรือไม่ก็ได้ แต่ที่มารวมกันในลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ต้องเป็นสารสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น ซึ่งอาจเป็นสารสำคัญโดยสภาพแห่งทรัพย์สินนั้น เช่น เข็มนาฬิกา โดยสภาพย่อมเป็นสารสำคัญของนาฬิกา หัวแหวน ย่อมเป็นสารสำคัญของแหวน ล้อรถยนต์ เป็นสารสำคัญของรถยนต์ เป็นต้น หรืออาจเป็นสารสำคัญโดยจารีตประเพณี เช่น บ้านเป็นสารสำคัญของที่ดิน ครุฑเป็นสารสำคัญของเรือหรือยาน

2. ต้องมีสภาพไม่อาจจะแยกกันได้ นอกจากทำลาย ทำบุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง เช่น บ้านประกอบค้ำย เสา ฝา หลังคา ประตู หน้าต่าง หรือโต๊ะ เก้าอี้ ประกอบค้ำย ฯลฯ เราไม่อาจแยก เสา ฝา หลังคา ประตู หน้าต่าง ออกจากบ้าน หรือแยกขาโต๊ะ เก้าอี้ ออกจากโต๊ะ เก้าอี้ได้ นอกจากจะทำลายหรือทำให้บุบสลาย ดังนั้น เสา ฝา หลังคา ประตู หน้าต่าง จึงเป็นส่วนควบของบ้าน หรือขาโต๊ะ ฯลฯ เป็นส่วนควบของโต๊ะ เก้าอี้

แรงงานมิใช่ทรัพย์สิน ไม่อาจเป็นส่วนควบได้ เช่น เอาจีและผ้าใบของบุคคลอื่นมาวางภาพ แรงงานมิใช่ส่วนควบของรูปภาพ

มีตัวอย่างที่ถือว่าเป็นส่วนควบ เช่น นาฬิกา มีจักร ลาน เข็ม หน้าปัทม์ เป็นส่วนควบของนาฬิกา รถยนต์มีเครื่องเป็นส่วนควบ กระบอก เลนซ์ เป็นส่วนควบของแว่นตา

ส่วนควบจะมีทรัพย์สินประธาน เช่น ที่ดินเป็นทรัพย์สินประธาน บ้านเป็นส่วนควบ รถยนต์ เป็นทรัพย์สินประธาน ลูกล้อหรือเครื่องดนตรีเป็นส่วนควบ หรือจะไม่มีทรัพย์สินประธานก็ได้ เช่น เอาทองแดงกับเงินมาผสมกันทำเป็นแหวน จะถือว่าทองแดงหรือเงินเป็นทรัพย์สินประธาน มีได้ ต่างเป็นส่วนควบด้วยกัน

ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในบรรดาส่วควบทั้งหลายของทรัพย์สินนั้น (มาตรา 107 วรรค 2)

2. คำถาม เครื่องอุปกรณ์คืออะไร จงอธิบาย

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 110 เครื่องอุปกรณ์ หมายถึงสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกตินิยมเฉพาะถิ่น หรือโดยเจตนาชักแจงแห่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินประธาน ย่อมเป็นของใช้ประจำอยู่กับทรัพย์สินประธานนั้นเป็นอาจฉฉ เพื่อประโยชน์แก่การที่จะจับดูแลและใช้สอย หรือรักษาทรัพย์สินประธานนั้นเอง และเจ้าของทรัพย์สินใดนำมาสู่ทรัพย์สินประธานควบ นำมาติดต่อกหรือรับเข้าไว้ หรือทำโดยประการอื่นในฐานะเป็นเครื่องใช้ประกอบตัวทรัพย์สินประธานนั้น

ตามความหมายแห่งมาตรา 110 ดังกล่าวข้างต้น เครื่องอุปกรณ์จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เครื่องอุปกรณ์จะต้องมีทรัพย์สินประธาน เช่น พายที่นำมาใช้ประจำกับเรือ พายเป็นเครื่องอุปกรณ์ โดยมีเรือเป็นทรัพย์สินประธาน แต่พายที่วางขายตามร้านมิใช่เครื่องอุปกรณ์ของทรัพย์สินใด เพราะไม่มีทรัพย์สินประธาน เครื่องมือแก่รถยนต์ใช้ประจำกับรถยนต์ เครื่องมือแก่รถยนต์เป็นเครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์

ทรัพย์สินประธานจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ เช่น กลอนประตู หน้าต่าง เป็นเครื่องอุปกรณ์ของบ้าน (อสังหาริมทรัพย์) ล้ออะไหล่เป็นเครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์ (สังหาริมทรัพย์)

2. เครื่องอุปกรณ์จะต้องเป็นสังหาริมทรัพย์เสมอ เช่น กรงเป็นเครื่องอุปกรณ์ของนก แต่คอกม้าที่สร้างติดกับที่ดินในลักษณะครึ่งตราดาวอันเป็นอสังหาริมทรัพย์นั้น คอกม้ามิใช่เครื่องอุปกรณ์ของม้า

3. เครื่องอุปกรณต้องมีใช้ทรัพย์สินที่รวมสภาพความเป็นอยู่กับทรัพย์สินเป็นประธานจนแยกจากกันไม่ได้ เช่น ล้อเป็นส่วนควบของรถ แต่ล้ออะไหล่ที่นำมาไว้กับรถเพื่อใช้เปลี่ยนเมื่อยางรถแตก เป็นเครื่องอุปกรณ์

4. เครื่องอุปกรณ์จะต้องมีใช้ทรัพย์สินเป็นประธานด้วยกัน เช่น ซ้อนมีใช้เครื่องอุปกรณ์ของซ่อม ตะเกียบข้างหนึ่งมีใช้เครื่องอุปกรณ์ของตะเกียบอีกข้างหนึ่ง รองเท้าข้างขวา มีใช้เครื่องอุปกรณ์ของรองเท้าข้างซ้าย

5. เครื่องอุปกรณ์จะต้องเป็นทรัพย์สินของเจ้าของเดียวกันกับทรัพย์สินเป็นประธาน ฉะนั้น หากเจ้าของเรือยืมพายของผู้อื่นมาใช้กับเรือ พายนั้นย่อมมีใช้เครื่องอุปกรณ์ของเรือ

6. เครื่องอุปกรณ์จะต้องเป็นของใช้ประจำกับทรัพย์สินเป็นประธานเป็นอาจิล โดยพิจารณาจากปกตินิยมเฉพาะถิ่นก็ได้ เช่น สุ่มยางรถยนต์มีใช้ประจำรถโดยปกตินิยม ปลูกแว่นตาและเชือกผูกรองเท้า ย่อมมีใช้ประจำกับแว่นตาและรองเท้า หรือโดยพิจารณาจากเจตนาชัดแจ้งของเจ้าของทรัพย์สินเป็นประธานก็ได้ เช่น นำพายมาไว้ใช้กับเรือยนต์เพื่อช่วยพายเมื่อเครื่องเรือเสีย

7. เครื่องอุปกรณ์จะต้องใช้ประจำเป็นอาจิลกับทรัพย์สินเป็นประธานเพื่อประโยชน์การจ้กดูแลใช้สอยหรือรักษาทรัพย์สินเป็นประธาน เช่น เครื่องมือแก๊รรถยนต์เป็นเครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์ แต่วิทยุติดรถยนต์มิใช่เครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์

8. เครื่องอุปกรณ์จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เจ้าทรัพย์สินเป็นประธานได้นำมาสู่ทรัพย์สินเป็นประธาน ในฐานะเป็นเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ดังกล่าวในข้อ 7. เช่น ซ็อกกรงมาใส่คนกรง เป็นเครื่องอุปกรณ์ของคนกรง แต่ถ้าซ็อกกรงมาใส่กรงที่มีอยู่ กรงมิใช่เครื่องอุปกรณ์ของคนกรง และมีใช้เครื่องอุปกรณ์ของกรง

เครื่องอุปกรณ์แม้จะแยกออกจากทรัพย์สินเป็นประธานชั่วคราว ก็ไม่ขาดจากเป็นเครื่องอุปกรณ์ และเครื่องอุปกรณ์ย่อมติดไปกับทรัพย์สินเสมอ เว้นแต่จะตกลงจำหน่ายเป็นอย่างอื่น

วิทยุในรถยนต์ เจ้าของรถนำไปฟังในรถก็ไม่ใช่เครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการจ้กดูแลใช้สอยหรือรักษารถยนต์ เช่นเดียวกับตุ๊กตา

ประจำรถยนต์ไม่ใช่เครื่องอุปกรณ์ รวมทั้งข้อไฟฟ้าระดับเพื่อความสวยงามพิเศษ ไม่ได้ใช้ เป็นของประจำศึกและเรือนเป็นอาจิม เพื่อประโยชน์แก่การดูแลใช้สอยหรือรักษาทรัพย์สินประธาน แต่อย่างใด ไม่เป็นเครื่องอุปกรณ์ (ฎีกาที่ 201/2487)

3. คำถาม ส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง จงอธิบายและยก ตัวอย่างประกอบคำอธิบาย

แนวคำตอบ มาตรา 107 ส่วนควบของทรัพย์สินนั้น คือส่วนซึ่งว่าโดยสภาพแห่งทรัพย์สิน หรือ โดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ย่อมเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจ แยกจากกันได้ นอกจากหะทำลาย หรือทำบุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงรูปร่าง

ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนใด ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในบรรดาส่วนควบทั้งหลายของ ทรัพย์สินนั้น

มาตรา 110 เครื่องอุปกรณ์ ได้แก่สิ่งหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกตินิยมเฉพาะดิน หรือโดยเจตนาชักแจงแห่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเป็นประธาน ย่อมเป็นของใช้ประจำอยู่กับ ทรัพย์สินเป็นประธานนั้นเป็นอาจิม เพื่อประโยชน์แก่การที่จะจัดดูแล หรือใช้สอย หรือรักษา ทรัพย์สินเป็นประธานนั้นเอง และเจ้าของทรัพย์สินได้นำมาสู่ทรัพย์สินเป็นประธานด้วยนำมาติดต่อ หรือปรับเข้าไว้ หรือทำโดยประการอื่นในฐานะเป็นเครื่องใช้ประกอบกับตัวทรัพย์สินเป็นประธาน นั้น

เครื่องอุปกรณ์เช่นว่านี้ ถึงจะแยกออกมาจากทรัพย์สินเป็นประธานชั่วคราวก็ยัง ไม่ขาดจากเป็นเครื่องอุปกรณ์ของทรัพย์สินเป็นประธานนั้น

อนึ่ง เครื่องอุปกรณ์ย่อมตกติดไปกับทรัพย์สินเป็นประธาน เว้นไว้แต่จะตัดตกลง กันจำหน่ายเป็นพิเศษประการอื่น

จากมาตรา 107 และมาตรา 110 ส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์มีความแตกต่างกันดังนี้คือ

1. ส่วนควบ คือทรัพย์สินที่รวมสภาพความเป็นอยู่อยู่กับทรัพย์สินประธานจนแยกจาก กันมิได้ นอกจากจะทำให้ทรัพย์สินที่รวมกันอยู่เกิดทำลาย บอบสลาย หรือเปลี่ยนแปลงรูปร่าง

ตัวอย่าง ส่วนควบ เช่น รถยนต์ กับ ล้อรถยนต์ ฯลฯ

เครื่องอุปกรณ์ คือทรัพย์สินที่มีสภาพความเป็นอยู่ต่างหากจากทรัพย์สินประธาน แม้จะเกี่ยวเนื่องเป็นของใช้ประจำเพื่อประโยชน์ของทรัพย์สินประธานก็ตาม แต่ก็ไม่มีการรวมสภาพความเป็นอยู่เป็นอันเดียวกับทรัพย์สินประธาน อาจแยกจากกันได้ โดยไม่ทำให้เกิดการบุบสลาย ทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงรูปทรง เครื่องอุปกรณ์จึงเพียงแต่นำมาดูแลใช้สอยหรือรักษาทรัพย์สินประธานเท่านั้น

ตัวอย่าง เครื่องอุปกรณ์ เช่น ล้ออะไหล่ กับ รถยนต์ ฯลฯ

2. ส่วนควบ อาจเป็นสิ่งห้ามทรัพย์สินหรือสิ่งห้ามทรัพย์สินก็ได้ ส่วนเครื่องอุปกรณ์ต้องเป็นสิ่งห้ามทรัพย์สินเท่านั้น

ตัวอย่าง ส่วนควบ เช่น โรงช้างที่ปลูกติดกับที่ดิน เพื่อรักษาช้างมิให้หนี ฯลฯ

เครื่องอุปกรณ์ เช่น กรงนก กับ นก กรงนกเป็นเครื่องอุปกรณ์

3. ส่วนควบ อาจเป็นทรัพย์สินของเจ้าของคนเดียวกับทรัพย์สินประธาน หรืออาจเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่นำมาผสมสภาพกับทรัพย์สินประธานของบุคคลอีกคนหนึ่งก็ได้ แต่เครื่องอุปกรณ์ต้องเป็นทรัพย์สินของเจ้าของเดียวกับทรัพย์สินประธาน

ตัวอย่าง ส่วนควบ บ้านเป็นส่วนควบกับที่ดิน แต่ที่ดินอาจเป็นของเจ้าของคนหนึ่ง แต่บ้านเป็นของเจ้าของที่ดินอีกคนหนึ่งก็ได้ ฯลฯ

เครื่องอุปกรณ์ เช่น ปลูกแวนตาเป็นเครื่องอุปกรณ์ของแวนตาค้างนั้น ปลูกแวนตาและแวนตาค้างจะต้องเป็นเจ้าของเดียวกันด้วย ฯลฯ

4. ทรัพย์สินใดเป็นส่วนควบหรือไม่ วิเคราะห์กันแต่ในทางสภาพหรือจารีตประเพณีว่าทรัพย์สินนั้นเป็นสารสำคัญ ในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินประธานหรือไม่ มิได้พึงเล็งถึงเจตนาของผู้ที่นำทรัพย์สินนั้นมารวมสภาพ เช่น แวนตากับเลนซ์

แต่เครื่องอุปกรณ์ เจตนาของเจ้าของที่นำมาติดต่อกับหรือปรับเข้าไว้เพื่อใช้เป็นของประจำกับทรัพย์สินประธานย่อมเป็นสารสำคัญในการวินิจฉัยอย่างหนึ่ง หรือใช้พยานกับเรือยนต์ ที่เจ้าของเรือยนต์มีเจตนาที่จะมีไว้เพื่อใช้ประจำกับเรือยนต์ เพื่อช่วยกำ ช่วยพาย

เมื่อเครื่องเรือเสีย หายเป็นเครื่องอุปกรณ์ของเรือยนต์ได้

4. คำถาม คอกผลคืออะไร ใครมีสิทธิในคอกผล

แนวคำตอบ คอกผลตาม ป.พ.พ. มาตรา 111 แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. คอกผลธรรมดา คือบรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้น อันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมัน เช่น ผลไม้ น้ำมัน ชน และลูกของสัตว์ เหล่านี้ย่อมสามารถจะถือเอาได้ เวลาเมื่อขาดออกจากสิ่งนั้น ๆ เมื่อแม่ทรัพย์ผลิตคอกผลแล้วก็ยังคงสภาพลักษณะเป็นแม่ทรัพย์อยู่อย่างเดิม เช่น เมื่อแม่โคให้นมหรือออกลูกมา แม่โคก็ยังมีสภาพเป็นแม่โค ผลไม้หลุดจากต้น ต้นไม้ยังมีสภาพงเดิม ตัดชนสัตว์ออกจากตัวสัตว์ ต่อมาชนสัตว์จะขึ้นมาใหม่ตามธรรมชาติ สัตว์นั้นยังคงสภาพเป็นแม่ทรัพย์อยู่ตามเดิม

ตัวอย่างคอกผลธรรมดา เช่น เห็ด หรือแร่ธาตุที่ผู้ทรงสิทธิเก็บกินมีสิทธิได้รับประโยชน์เป็นคอกผลของที่ดิน หรือใบจากใบตอง เป็นคอกผลของตนจากและต้นกล้วยหรือหน่อไม้

ทรัพย์ที่เป็นคอกผลธรรมดาที่เกิดขึ้นจากแม่ทรัพย์เพราะเหตุที่ได้ใช้แม่ทรัพย์ แต่เมื่อขาดหลุดจากแม่ทรัพย์แล้วจะต้องไม่ทำให้แม่ทรัพย์เสียสภาพหรือหาย คอกผลที่จะถือว่าเป็นคอกผลธรรมดาได้ จะต้องเป็นทรัพย์ที่ขาดตกออกจากแม่ทรัพย์แล้ว ถ้ายังไม่ขาดตกจากแม่ทรัพย์ ยังไม่ถือเป็นคอกผลธรรมดา

ทรัพย์ใดมิได้เกิดจากธรรมชาติจากแม่ทรัพย์เอง หากมนุษย์ทำให้เกิด ก็หาใช่คอกผลธรรมดาไม่ เช่น ถิ่นข้าวในนาเกิดจากแรงงานของมนุษย์ มิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติจากนา จึงมิใช่คอกผลธรรมดา ข้าวเปลือกก็ไม่ใช่คอกผลของนาเช่นกัน

2. คอกผลนิติบัญญัติ เป็นคอกผลที่มีได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นคอกผลที่เกิดจากการที่ผู้อื่นใช้แม่ทรัพย์และซึ่งมีกฎหมายรับรองให้เป็นคอกผล คือคอกเบี้ย ก่าไร ก่าเช่า อ่าบันผล หรือลาภอื่น ๆ ที่ได้เป็นครั้งเป็นคราวแก่เจ้าทรัพย์จากผู้อื่น เพื่อที่ได้ใช้ทรัพย์นั้น คอกผลเหล่านี้ย่อมกำหนดและถือเอาได้ตามรายวัน

คอกผลนิตินัย มีสาระสำคัญดังนี้

1. ต้องเป็นทรัพย์สิน เช่น ไร่คอกเบี้ยจากผู้เงิน ไร่คอกเบี้ยเช่าเป็นข้าวเปลือก ไร่คอกเบี้ยเช่าส่วนเป็นผลไม้ ไร่คอกเบี้ยเช่ารถแท็กซี่ ทั้งนี้ คอกเบี้ย ข้าวเปลือก ผลไม้ และค่าเช่ารถแท็กซี่ เป็นคอกผลนิตินัยได้ จะเห็นว่าทรัพย์สิน ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินทอง อาจเป็นทรัพย์สินอื่น เช่น ข้าวเปลือก ผลไม้ก็ได้ แต่ประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินจึงไม่ใช่คอกผลนิตินัย เช่น ผู้เช่ารถแท็กซี่บริการผู้ให้เช่าช่วยการหนึ่งรถฟรี การนั่งรถฟรีไม่ใช่คอกผล เพราะเป็นเพียงประโยชน์ไม่ใช่ทรัพย์สิน

2. ต้องเป็นทรัพย์สินให้แก่เจ้าของแม่ทรัพย์สิน เช่น เอาเงินให้กู้ เอารถให้เช่า คอกเบี้ย ถ้าเช่า ตกให้แก่เจ้าของแม่ทรัพย์สิน เมื่อทรัพย์สินซึ่งเป็นคอกผลนิตินัยตกแก่เจ้าทรัพย์สินแล้ว จะให้ผู้อื่นรับแทนหรือให้ผู้เช่าทรัพย์สินมอบให้แก่ผู้อื่นก็ยังเป็นคอกผลอยู่ ถ้ามิใช่ทรัพย์สินที่ตกให้แก่เจ้าของ ก็มีใช้คอกผล เช่น ผู้กู้เงินให้เงินแก่นายหน้าที่ยืมพาไป เงินนั้นก็มิใช่คอกผล

3. ต้องเป็นการตอบแทนจากผู้อื่น ในการที่ผู้อื่นได้ใช้แม่ทรัพย์สิน เช่น นำรถยืมมาให้เช่า ถ้าเช่าเป็นผลประโยชน์ที่ผู้เช่าให้แก่เจ้าของรถเนื่องจากผู้เช่าได้ใช้รถยืมนั้น

4. จะต้องเป็นทรัพย์สินที่จะต้องได้เป็นครั้งเป็นคราว เช่น คอกเบี้ยต้องคิดเป็นเดือน เป็นวัน แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ไต่คราวเดียวแก่แม่ทรัพย์สิน เช่น นำกระบือไปรับจ้างไถนา ไร่คอกเบี้ยจ้างมา ถ้าจ้างไถนามิใช่คอกผลนิตินัย

คำว่า "กำไร" ตาม ป.พ.พ. มาตรา 111(2) หมายถึงกำไรที่เกิดจากการที่ผู้อื่นใช้ทรัพย์สิน (ถือทุนที่เข้าหุ้นส่วนหรือที่ถือหุ้นบริษัทจำกัด) และได้เป็นครั้งคราว เช่น กำไรที่บริษัทจำกัดแบ่งสรรปันส่วนให้แก่ผู้ถือหุ้น มิใช่หมายถึงกำไรที่เกิดจากการซื้อถูกขายแพง

กำไรปันผล คือเงินที่บริษัทลงมติแบ่งจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นตามส่วนจำนวนหุ้นจากกำไรของบริษัท (มาตรา 1200 และ 1201)

ลากที่ได้เป็นครั้งเป็นคราวนั้น เช่น นำสุนัขตัวผู้ไปให้เขาไว้สำหรับผสมพันธุ์เป็นประจำ แล้วเขามอบลูกสุนัขให้เป็นประจำเป็นคราว ลูกสุนัขที่ได้มานั้นถือเป็นลากที่ได้เป็นครั้งเป็นคราว จึงเป็นคอกผลนิตินัย

ผู้มีสิทธิในดอกผลตามปกติเจ้าของแม่ทรัพย์ย่อมมีสิทธิในดอกผล ก็จะได้เห็นได้จากมาตรา 1336 แต่มีข้อยกเว้นที่ผู้อื่นอาจได้ดอกผล ดังนั้นกฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 415 ผู้ใดรับทรัพย์สิ้นไปโดยสุจริต หรือในมาตรา 1376 ผู้ที่จะต้องคืนทรัพย์ให้ผู้มีสิทธิ ย่อมได้ดอกผลตลอดเวลาที่ยังสุจริตอยู่ หรือมีนิติกรรมต่อกันไว้

5. คำถาม มีข้อยกเว้นอย่างไรบ้าง แม่ทรัพย์ใดจะเข้าลักษณะเป็นส่วนควบ แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นส่วนควบ จงอธิบาย

แนวคำตอบ ทรัพย์ใดจะเข้าลักษณะที่จะเป็นส่วนควบ ตามมาตรา 107 ก็ตาม แต่เข้าข้อยกเว้นไม่เป็นส่วนควบ ตามมาตรา 108 และมาตรา 109 ดังนี้

1. ไม้ม้วน ถั่วซาคี อันเก็บเกี่ยวรวงผลไถ่กราวหนึ่งหรือหลายคราวต่อย่อมไม่เป็นส่วนควบ เช่น พริก พืชผักสวนครัว ข้าวโพด ข้าวชนิดต่าง ๆ พืชตระกูลถั่ว ถั่วมันต่าง ๆ เป็นต้น (มาตรา 108)

2. ทรัพย์ที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนชั่วคราว ไม่เป็นส่วนควบ (มาตรา 109) เช่น ปลุกอาคารเพื่อแสดงงานมหกรรมสินค้า เมื่อเสร็จงานก็รื้อไป ดังนั้นอาคารไม่ใช่ส่วนควบ ข้อสังเกตตามมาตรา 109 ตอนต้นยกเว้นไว้เฉพาะทรัพย์ที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนชั่วคราวเท่านั้น ถ้าเป็นทรัพย์ติดกับสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ไม่ใช่ที่ดินหรือโรงเรือนแล้ว เช่น อนุสาวรีย์ สะพาน หอนาฬิกา แม้จะติดเป็นการชั่วคราว ก็ไม่เข้าข้อยกเว้นที่จะไม่เป็นส่วนควบ ถือว่าเป็นส่วนควบ ถ้าการนำมาเข้าลักษณะส่วนควบแล้ว

3. โรงเรือนหรือการปลูกสร้างอย่างอื่นซึ่งผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่น ใช้สิทธินั้นปลูกสร้างหลงไว้ในที่ดินนั้น เช่น ผู้ทรงสิทธิเหนือที่ดินในที่ดินของผู้อื่น ตามมาตรา 1410 ได้ใช้สิทธิปลูกสร้างบ้านหรือปลูกต้นไม้ลงไป บ้านและต้นไม้ไม่ใช่ส่วนควบของที่ดิน ผู้ทรงสิทธิเหนือที่ดินในที่ดินของผู้อื่นมีสิทธิที่จะรื้อถอนบ้านและต้นไม้ของตนไปได้ ตามมาตรา 1416 หรือผู้เช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินนั้น เมื่อปลูกบ้านลงในที่ดิน บ้านนั้นมิใช่ส่วนควบ (ฎีกาที่ 54/2479) แต่สิทธิตามสัญญาเช่านั้นจะถือว่าผู้เช่าเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินนั้นจะต้องเป็นที่ที่ปลูกสร้างบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นตามสัญญาโดยตรง เช่น เช่าที่ดินเพื่อปลูกบ้าน ถือว่าผู้เช่ามีสิทธิปลูกบ้านเท่านั้น ไม่มีสิทธิปลูกสร้างอย่างอื่น เช่น ทำถนนซีเมนต์

หรือปลูกไม้ยืนต้น ดังนี้ ถนนและไม้ยืนต้นก็เป็นส่วนควบ

6. คำถาม ที่กล่าวว่า "ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ย่อมเป็นเจ้าของส่วนควบของทรัพย์สินนั้น" มีข้อยกเว้นอย่างใดบ้าง ที่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของส่วนควบ

แนวคำตอบ มีข้อยกเว้นดังนี้

1. ข้อยกเว้นตามมาตรา 1311 และ 1314 สร้างโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง และต้นไม้ในที่ดินของผู้อื่นโดยไม่สุจริต เจ้าของที่ดินไม่มีสิทธิในโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง และต้นไม้ต้นนั้น ต้องยอมให้เจ้าของโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง และต้นไม้ รื้อไป เว้นแต่เจ้าของที่ดิน จะเลือกให้ส่งคืนตามสภาพที่เป็นอยู่โดยใช้ราคาโรงเรือน ฯลฯ หรือถ้าที่ดินที่เพิ่มขึ้น

2. ข้อยกเว้นตามมาตรา 1312 การสร้างโรงเรือนรุกฉ้อในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต เจ้าของโรงเรือนยังเป็นเจ้าของโรงเรือนอยู่ แต่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าใช้ที่ที่ดิน และจดทะเบียนเป็นการจำยอม ถ้าผู้ปลูกสร้างโรงเรือนทำการปลูกสร้างโดยไม่สุจริต เจ้าของโรงเรือนมีสิทธิให้รื้อถอนไปได้

3. ข้อยกเว้นตามมาตรา 1316 ถ้าเอาสังหาริมทรัพย์ของบุคคลหลายคนมา รวมเข้ากันจนเป็นส่วนควบหรือแบ่งแยกไม่ไค้ไซ้ และถือไม่ได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินประธาน เจ้าของทรัพย์สินที่เอาทรัพย์สินมารวมเข้ากันเป็น เจ้าของรวมในทรัพย์สินที่รวมกันนั้น แต่ละคนมีส่วน ความค่าแห่งทรัพย์สินของตนในขณะที่นำทรัพย์สินมารวม

7. คำถาม นายสีทำสัญญารับเหมาก่อสร้างบ้านพักข้าราชการในที่ดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในการก่อสร้าง นายสีได้ทำการซื้อไม้และอุปกรณ์การก่อสร้างของนายสา มาทำการก่อสร้างทั้งหมด แล้วผิดสัญญาไม่ชำระราคาไม้และอุปกรณ์การก่อสร้างให้นายสา เมื่อการก่อสร้างใกล้จะเสร็จ เพียงแต่หาสีและทำความสะอาดบ้านพักก็จะส่งมอบบ้านให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้นั้น นายสาได้ยื่นฟ้องนายสีต่อศาลขอให้ชำระราคาไม้ตามสัญญา นายสีรับว่าเป็นหนี้ถ้าไม้และอุปกรณ์การก่อสร้างจริง ศาลพิพากษาให้นายสีชำระหนี้ตามฟ้อง แต่นายสีไม่มีทรัพย์สินพอชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ นายสาจึงนำยึดบ้านที่นายสีได้ก่อสร้างไว้ และยังมิได้ส่งมอบให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงตามสัญญา เพื่อขอให้เจ้าพนักงานขายทอดตลาด เอาเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา โดยถือว่าเป็นเจ้านั้นในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์

มีบุริมสิทธิพิเศษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร้อง ขอให้ศาลสั่ง ยึดบ้านออกขายทอดตลาด
ได้หรือไม่

แนวคำตอบ ยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่ง ยึดบ้านออกขายทอดตลาดได้ โดยอ้างในคำร้อง
ชัดทรัพย์ว่าเป็นส่วนควบของที่ดินของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ย่อมมีกรรมสิทธิในทรัพย์ส่วนควบนั้น (มาตรา 107 วรรค 2) ส่วนการที่นายสียังไม่ส่งมอบ
บ้านให้ นั้น เป็นเพียงวิธีการดำเนินการรับมอบงานนั้น ว่าถูกต้องตามสัญญาหรือไม่ เท่านั้น
ไม่ใช่เป็นเรื่องการโอนกรรมสิทธิในบ้าน

8. คำถาม นายอาทิตย์เข้าซื้อที่ดิน 1 แปลง จากนายจันทร์ ได้ชำระราคาแล้วบางส่วน
ราคาที่เหลือจะชำระราคาเป็นรายเดือนอีก 4 ปี ในสัญญาเช่าซื้อ นายจันทร์ยินยอมให้
นายอาทิตย์ เข้าครอบครอง และปลูกบ้านอยู่บนที่ดินได้ นายอาทิตย์เข้าปลูกอยู่ได้ 1 ปี ก็
ไม่ชำระค่าเช่าซื้ออีกเลย นายจันทร์จึงบอกเลิกสัญญา แล้วนำบ้านและที่ดินนั้นไปจดทะเบียน
โอนขายให้นายอังคาร โดยนายอังคารรับซื้อไว้โดยเข้าใจว่าทรัพย์สินทั้งหมดเป็นของนายจันทร์
ต่อมา นายอาทิตย์จะรื้อเอาบ้านหลังนั้นไปปลูกที่อื่น นายอังคารไม่ยอม ในวินิจฉัยว่า นายอาทิตย์
หรือนายอังคารมีสิทธิในบ้านหลังนั้นดีกว่ากัน

แนวคำตอบ นายอาทิตย์ปลูกบ้านลงบนที่ดินที่เช่าซื้อ ก็ถือได้ถึงความยินยอมจาก
นายจันทร์ ถือว่าบ้านเป็นสิ่งปลูกสร้างอันผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่นใช้สิทธินั้นปลูกทำลงไว้ใน
ที่ดิน บ้านจึงไม่เป็นส่วนควบของที่ดิน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 109 บ้านยังคงเป็นกรรมสิทธิ์
ของนายอาทิตย์อยู่ นายจันทร์โค่นขายที่ดินและบ้านให้นายอังคารทั้ง ๆ ที่นายจันทร์ไม่มีสิทธิ
ที่จะเอาบ้านของนายอาทิตย์ไปขายนั้น จึงเป็นการที่นายจันทร์กระทำไปโดยไม่มีอำนาจ แม้
นายอังคารจะสุจริตคิดว่าบ้านเป็นของนายจันทร์ก็ตาม นายอังคารก็ไม่มีสิทธิในบ้านหลังนี้
เป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" และจะอ้างว่าเป็นเจ้าของ
ที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์ประธาน จึงเป็นเจ้าของบ้านตาม ป.พ.พ. มาตรา 107 วรรค 2 มิได้
เพราะกรณีนี้ บ้านมิใช่เป็นส่วนควบของที่ดิน จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 107 วรรค 2
ฉะนั้น นายอาทิตย์จึงมีสิทธิรื้อบ้านหลังนั้นไปได้

9. คำถาม นายเข้าชายเจตนาที่กินให้นายบ๋าย โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนบ้านที่ปลูกอยู่บนที่ดินยังมีได้ขายไปพร้อมกับที่ดิน ต่อมาอีก 10 วัน นายเข้าจึงได้ทำสัญญาขายบ้านให้นายบ๋าย แต่ไม่ได้ไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อมา นายเข้าจะรื้อบ้านโดยอ้างว่า การซื้อขายบ้านเป็นโมฆะ เพราะไม่ได้ทำสัญญาซื้อขายและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมสิทธิ์ในบ้านยังเป็นของคน นายบ๋ายไม่ยอมให้หรือ ให้ท่านวินิจฉัยว่าใครมีกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังนี้

แนวคำตอบ นายบ๋ายซื้อที่ดินจากนายเข้า นายบ๋ายเป็นเจ้าของที่ดิน เมื่อนายเข้าขายบ้านให้อีก บ้านตกเป็นส่วนควบของที่ดิน และตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายบ๋ายทันทีที่ได้ทำสัญญาซื้อขาย (มาตรา 107) โดยไม่ต้องจดทะเบียนการซื้อขายบ้าน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 456 อีก (ฎีกาที่ 2105/2511) ดังนั้น นายบ๋ายเป็นเจ้าของที่ดินที่เป็นทรัพย์สินธรรมดา จึงมีกรรมสิทธิ์ในบ้านซึ่งเป็นส่วนควบของที่ดิน

10. คำถาม นายแดงเช่าที่ดินนายดำเพื่อปลูกบ้านอยู่โดยทำถูกต้องตามกฎหมาย มีกำหนด 10 ปี เมื่อทำสัญญาแล้ว ระหว่างอยู่ในสัญญาเช่า นายแดงได้ปลูกบ้าน 1 หลัง ปลูกต้นพลูและต้นมะม่วงลงในที่คินนั้น และได้ปลูกต้นพริกและข้าวโพดลงในที่คินนั้นด้วย เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่า นายแดงจะรื้อบ้านและขุดต้นพลู ต้นมะม่วง ต้นพริก และต้นข้าวโพด นายดำไม่ยอม ให้ท่านวินิจฉัยว่า ผู้ใดจะมีสิทธิในบ้าน ต้นพลู ต้นพริก ต้นข้าวโพด ก็ว่ากัน

แนวคำตอบ มาตรา 107 "ส่วนควบของทรัพย์สินนั้น คือส่วนซึ่งว่าโดยสภาพแห่งทรัพย์สินหรือโดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ย่อมเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจจะแยกจากกันได้ นอกจากจะทำลาย หรือทำบุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงรูปทรง

ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในบรรดาส่วนควบทั้งหลายของทรัพย์สินนั้น"

มาตรา 108 "ไม้อื่นคั้น นับว่าเป็นส่วนควบกับที่ดินที่ปลูกไม้นั้น

ไม้มลুকและธัญชาติอื่นจะเก็บเกี่ยววางผลไถ่คราวหนึ่งหรือหลาย
คราวต่อปี ย่อมไม่เป็นส่วนควบกับที่ดิน และนับว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ด้วย"

มาตรา 109 "ทรัพย์สินซึ่งติดกับที่ดินหรือติดกับโรงเรือนเพียงชั่วคราว ย่อมไม่
กลายเป็นส่วนควบ วิธีอย่างเดียวกันนี้ ย่อมใช้บังคับแก่โรงเรือนหรือการปลูกสร้างอย่างอื่น
อันผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้นั้นใช้สิทธินั้นปลูกทำลงไว้ในที่ดินนั้น"

การที่นายแดงเช่าที่ดินนายดำเพื่อปลูกบ้านนั้น ถือได้ว่านายแดงผู้เช่าเป็นผู้มี
สิทธิในที่ดินของนายดำในอันที่จะปลูกสร้างบ้านลงในที่ดินของนายดำได้ บ้านที่นายแดงปลูก
ลงในที่ดินตามสัญญาเช่า จึงไม่เป็นส่วนควบของที่ดิน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 109 (ฎีกาที่
370-371/2511) เมื่อบ้านไม่ใช่ส่วนควบของที่ดิน บ้านจึงเป็นกรรมสิทธิ์ของนายแดง และ
เมื่อครบกำหนดตามสัญญาเช่าแล้ว นายแดงมีสิทธิจะรื้อบ้านไปได้

นายแดงมีสิทธิในที่ดินของนายดำที่จะปลูกบ้าน เท่านั้นที่จะไม่เป็นส่วนควบของ
ที่ดิน ถ้าทำการปลูกสิ่งอื่นลงไป ซ้ำลักษณะเป็นส่วนควบแล้ว สิ่งที่นายแดงปลูกลงไปเป็นส่วน
ควบของที่ดินเพราะนายแดงไม่มีสิทธิที่จะปลูกสิ่งอื่นลงในที่ดินของนายดำ ทั้งนี้ นายแดงไม่
มีสิทธิที่จะปลูกต้นไม้หวงซึ่ง เป็นไม้ยืนต้น และต้นไม้หวงซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์และเป็นไม้ยืนต้น
(ฎีกาที่ 372/2498) ต้นมะม่วงและต้นพลูจึงตกเป็นส่วนควบของที่ดินนายดำ ตาม ป.พ.พ.
มาตรา 108 วรรคแรก ต้นมะม่วงและต้นพลูตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายดำเจ้าของที่ดิน ตาม
ป.พ.พ. มาตรา 107 วรรค 2

ต้นพริกและต้นข้าวโพดเป็นไม้มลুকและธัญชาติไม่เป็นส่วนควบกับที่ดิน และเป็น
สังหาริมทรัพย์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 108 วรรค 2 นายแดงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีสิทธิ
ที่จะชุกไปได้

ข้อทดสอบแบบปรนัย

1. ส่วนควบของทรัพย์สินคือ

- ก. ส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สิน
- ข. ไม่อาจแยกออกจากกันได้นอกจากจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย
- ค. ส่วนที่เกิดมาพร้อมกับทรัพย์สินประธาน
- ง. ถูกทั้งข้อ ก. และ ข.

8. จากข้อ 7. ใครเป็นผู้มีสิทธิในเครื่องทำน้ำโซดา
- นายแดงเป็นเจ้าของเพราะเครื่องทำน้ำโซดาไม่ใช่ส่วนควบของที่ดิน
  - นายสาธเป็นผู้มีสิทธิเพราะเป็นเจ้าของทรัพย์สินก่อนบุคคลอื่น
  - นายบ๋ายเป็นผู้มีสิทธิเพราะเป็นส่วนควบของที่ดิน
  - นายแดงและนายสาธเป็นเจ้าของรวมมีสิทธิคนละครึ่ง
9. จากข้อ 7. ใครมีสิทธิในโรงเก็บน้ำโซดา
- นายแดงเป็นผู้มีสิทธิเพราะเป็นผู้ปลูกสร้างและไม่ใช่เป็นส่วนควบของที่ดิน
  - นายสาธเป็นผู้มีสิทธิเพราะเป็นของที่ดินเดิม
  - นายบ๋ายเป็นผู้มีสิทธิเพราะเป็นส่วนควบกับที่ดิน
  - นายสาธและนายบ๋ายมีสิทธิคนละครึ่งเพราะเป็นเจ้าของรวม
10. รถยนต์มีตัวถังรถ ล้อรถหิ้งสี่ล้อ เครื่องยนต์ และหางมาลัย เป็นส่วนประกอบของรถยนต์ ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินประธาน
- ตัวถังรถยนต์
  - เครื่องยนต์
  - ล้อรถหิ้งสี่ล้อ
  - หางมาลัย
11. นายแดงเช่าคิกนาค้าอาศัยอยู่ มีข้อสัญญาว่าทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้เช่าคักแปลงต่อเติมลงในที่เช่าตกเป็นของผู้เช่าทันที นายแดงนำเครื่องปรับอากาศเข้ามาติดกับคิกเพื่อใช้ ใครเป็นผู้มีกรรมสิทธิในเครื่องปรับอากาศ เพราะเหตุใด
- นายค้ำเป็นผู้มีกรรมสิทธิเพราะเป็นส่วนควบตามสัญญา
  - นายแดงเป็นผู้มีกรรมสิทธิเพราะเครื่องปรับอากาศไม่เป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของคิกอันไม่อาจแยกออกได้ นอกจากทำให้อาคารเสียรูปทรงไม่เป็นส่วนควบ
  - ทรัพย์สินที่ต่อเติมตามสัญญา หมายถึงการกระทำที่มาเป็นส่วนควบ
  - ถูกทั้งข้อ ข. และ ก.
12. นายขาวเช่าบ้านนายเหลืองอยู่ แล้วปลูกคันทริกลงในที่ดินข้างบ้าน ต่อเติมปรับปรุงห้องน้ำจากคัวบ้านออกไป และเอาเครื่องทำความเย็นมาติดคังคังนี้
- เครื่องทำความเย็นและห้องน้ำเป็นส่วนควบของบ้าน
  - คันทริกและเครื่องทำความเย็นเป็นส่วนควบของที่ดินและบ้าน
  - ห้องน้ำและคันทริกเป็นส่วนควบของบ้านและที่ดิน
  - คันทริกและเครื่องทำความเย็นไม่ใช่ส่วนควบ

<u>1999</u>	100 1.- v.	100 2.- n.	100 3.- n.	100 b.- n.
	100 5.- n.	100 6.- n.	100 7.- n.	100 8.- n.
	100 9.- n.	100 10.- A.	100 11.- v.	100 12.- v.
	100 13.- a.	100 1b.- v.	100 15.- n.	100 16.- n.
	100 17.- n.	100 18.- n.	100 19.- v.	100 20.- n.
	100 21.- n.	100 22.- n.	100 23.- v.	100 24.- n.
	100 25.- v.	100 26.- n.	100 27.- n.	100 28.- n.
	100 29.- n.	100 30.- n.	100 31.- n.	no 32.- v.
	100 33.- n.	3 34.- v.	100 35.- v.	100 36.- n.
	100 37.- v.	100 38.- n.	100 39.- n.	100 bo.- n.
	100 41.- n.	100 42.- n.	100 43.- v.	100 44.- n.